

УПРАВЛІННЯ ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено особливості управління джерелами фінансування підприємств агропромислового комплексу в умовах сучасних кризових процесів, зумовлених воєнним станом. Обґрунтовано значення ефективного формування структури капіталу як передумови забезпечення фінансової стійкості, інвестиційної активності та конкурентоспроможності підприємств. Запропоновано напрями удосконалення управління джерелами фінансування підприємств агропромислового комплексу.

Ключові слова: джерела фінансування, власний капітал, позиковий капітал, структура капіталу, фінансова стійкість, агропромисловий комплекс, воєнний стан.

Abstract

The peculiarities of financing sources management of agricultural enterprises under the current crisis conditions caused by martial law are investigated. The importance of effective capital structure formation as a prerequisite for ensuring financial stability, investment activity, and enterprise competitiveness is substantiated. Directions for improving the financing sources management of agricultural enterprises are proposed.

Keywords: financing sources, equity capital, borrowed capital, capital structure, financial stability, agricultural sector, martial law.

Вступ

В умовах воєнного стану підприємства агропромислового комплексу функціонують під впливом значної кількості зовнішніх ризиків, серед яких порушення логістичних ланцюгів, нестабільність фінансового ринку, обмеженість доступу до кредитних ресурсів, зростання вартості матеріально-технічних ресурсів та високий рівень економічної невизначеності. За таких умов особливого значення набуває формування ефективної системи управління джерелами фінансування, яка забезпечує фінансову стійкість підприємств, підтримання їх платоспроможності та створення передумов для подальшого розвитку [1].

Специфіка діяльності підприємств агропромислового комплексу обумовлює підвищену потребу у фінансових ресурсах, необхідних для формування оборотного капіталу, оновлення матеріально-технічної бази та реалізації інвестиційних проєктів. Водночас воєнний стан значно ускладнив доступ до традиційних джерел фінансування, що потребує пошуку більш ефективних механізмів формування структури капіталу та використання сучасних фінансових інструментів [2].

У сучасних умовах особливої актуальності набуває забезпечення оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, що дозволяє мінімізувати фінансові ризики, підвищити ефективність використання фінансових ресурсів та забезпечити стабільний розвиток підприємства.

Результати дослідження

Джерела фінансування є основою формування фінансових ресурсів підприємства та визначають його можливості щодо здійснення операційної, інвестиційної й фінансової діяльності. Від обґрунтованості вибору джерел фінансування залежить фінансова стійкість підприємства, рівень його платоспроможності, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності. У сучасній економічній літературі управління джерелами фінансування розглядається як безперервний процес формування, залучення та ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства та максимізації результатів його діяльності [1].

Для підприємств агропромислового комплексу проблема формування фінансових ресурсів є особливо актуальною, оскільки їх діяльність характеризується сезонністю виробництва, значною капіталомісткістю, тривалим виробничим циклом та високою залежністю від природно-кліматичних

умов. Крім того, функціонування аграрних підприємств потребує значних обсягів оборотного капіталу для закупівлі сировини, паливно-мастильних матеріалів, кормів, насіння, добрив та інших матеріальних ресурсів, що зумовлює необхідність залучення як власних, так і позикових джерел фінансування.

Воєнний стан істотно змінив умови формування фінансових ресурсів українських підприємств. Зростання інфляції, нестабільність валютного курсу, підвищення відсоткових ставок за кредитами, ускладнення логістичних процесів та скорочення інвестиційної активності значно обмежили можливості залучення фінансових ресурсів. За таких умов підприємства змушені переглядати власну фінансову політику, оптимізувати структуру капіталу та шукати альтернативні джерела фінансування, здатні забезпечити безперервність виробничої діяльності [2].

Основними джерелами фінансування діяльності підприємств залишаються власний капітал, банківське кредитування, фінансовий лізинг, державна підтримка та інші залучені фінансові ресурси. Власний капітал забезпечує фінансову незалежність підприємства та мінімізує ризик неплатоспроможності, однак його обсяги часто є недостатніми для реалізації масштабних інвестиційних проєктів. Використання банківських кредитів дозволяє швидко залучити необхідні кошти, проте супроводжується додатковими фінансовими витратами, підвищенням боргового навантаження та зростанням фінансових ризиків.

Одним із найбільш перспективних інструментів фінансування оновлення матеріально-технічної бази підприємств агропромислового комплексу є фінансовий лізинг. Його використання дозволяє придбати сучасне виробниче обладнання без значного одноразового вилучення власних фінансових ресурсів, рівномірно розподілити фінансове навантаження протягом строку дії договору та забезпечити підтримання належного рівня ліквідності підприємства. Крім того, фінансовий лізинг сприяє прискоренню технічного переоснащення виробництва та підвищенню конкурентоспроможності продукції агропромислових підприємств [3].

Важливою складовою управління джерелами фінансування є оптимізація структури капіталу. Формування раціонального співвідношення власного та позикового капіталу дає змогу знизити фінансові ризики, забезпечити достатній рівень платоспроможності та підвищити ефективність використання фінансових ресурсів. При цьому прийняття управлінських рішень повинно ґрунтуватися на оцінюванні вартості капіталу, рівня фінансового левериджу, ліквідності, фінансової стійкості та здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання.

Підвищення ефективності управління джерелами фінансування також потребує впровадження сучасних методів фінансового планування, бюджетування та контролю. Використання цифрових технологій, автоматизованих систем фінансового аналізу та управлінського обліку забезпечує своєчасне отримання інформації про потребу у фінансових ресурсах, дозволяє оперативно оцінювати фінансові ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. У сучасних дослідженнях наголошується, що саме комплексне фінансове планування та оптимізація структури капіталу є одними з ключових чинників забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємств.

Отже, ефективне управління джерелами фінансування підприємств агропромислового комплексу повинно базуватися на комплексному підході, який передбачає оптимізацію структури капіталу, диверсифікацію джерел фінансування, використання сучасних фінансових інструментів, зокрема фінансового лізингу, а також удосконалення системи фінансового планування й контролю. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємств, підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів та забезпеченню їх стабільного розвитку в умовах воєнного стану.

Висновки

Управління джерелами фінансування є одним із ключових чинників забезпечення фінансової стійкості підприємств агропромислового комплексу в умовах воєнного стану. Проведене дослідження підтвердило, що ефективність функціонування підприємств значною мірою залежить від раціонального поєднання власного та позикового капіталу, своєчасного залучення фінансових ресурсів і використання сучасних фінансових інструментів.

Основними напрямками удосконалення управління джерелами фінансування є оптимізація структури капіталу, використання фінансового лізингу для оновлення виробничих потужностей, диверсифікація джерел фінансування та посилення системи фінансового планування. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємств, підвищенню

ефективності використання фінансових ресурсів та забезпеченню їх стабільного розвитку в умовах сучасних економічних викликів [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кліманський А. Теоретична сутність управління фінансовими ресурсами підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-31> (дата звернення: 15.05.2026).
2. Огренич Ю., Семібратова Є. Фінансування підприємств в умовах воєнного стану: проблеми та напрями вирішення. *Collection of scientific papers «ЛОГОΣ»*. Oxford, UK. 2025. С. 39-42.
3. Бондаренко С. М., Копа С. О. Управління джерелами фінансування сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 74. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-88> (дата звернення: 20.05.2026).
4. Соколовська І., Сивак О. Фінансові джерела стійкості українських підприємств в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 4 (72). С. 39-46.

Пілявоз Тетяна Миколаївна – к.е.н., доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: pilyavoz@vntu.edu.ua

Наумов Дмитро Антонович – здобувач групи П-226, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Tetiana Pilyavoz – Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: pilyavoz@vntu.edu.ua

Dmytro Naumov– Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia